Stadskerk Nijmegen (OCP), 9 april 2023, Paasmorgen
Voorganger: ds. Henk Gols (PKN)

[1e lezing: Handelingen 10, 34a,37-43] (Nieuwe Bijbelvertaling)
34 Daarop nam Petrus het woord en zei: (…) 37 U weet wat er in heel het Joodse land is gebeurd, hoe het begon in Galilea, hoe God, na de doop waartoe Johannes opriep, 38 Jezus uit Nazaret met de heilige Geest heeft gezalfd en met kracht heeft bekleed. Hij trok als weldoener door het land en genas iedereen die in de macht van de duivel was, want God stond hem bij. 39 Wij zijn de getuigen van alles wat hij gedaan heeft, in het land van de Joden en ook in Jeruzalem. Zeker, ze hebben hem gedood door hem aan een kruishout te hangen, 40 maar God heeft hem op de derde dag weer tot leven gewekt en hem aan de mensen laten verschijnen, 41 niet aan het hele volk, maar aan enkele getuigen die daartoe door God waren aangewezen, aan ons namelijk, die samen met hem gegeten en gedronken hebben nadat hij uit de dood was opgestaan. 42 Hij heeft ons opgedragen daarvan getuigenis af te leggen en aan het volk bekend te maken dat hij het is die door God is aangesteld als rechter over de levenden en de doden. 43 Van hem getuigen alle profeten dat iedereen die in hem gelooft door zijn naam vergeving van zonden krijgt.'

[2e lezing: Kolossenzen 3, 1-4] (Nieuwe Bijbelvertaling)
1 Als u nu met Christus uit de dood bent opgewekt, streef dan naar wat boven is, waar Christus zit aan de rechterhand van God. 2 Richt u op wat boven is, niet op wat op aarde is. 3 U bent immers gestorven, en uw leven ligt met Christus verborgen in God. 4 En wanneer Christus, uw leven, verschijnt, zult ook u, samen met hem, in luister verschijnen.

[Evangelie: Johannes 20, 1-18] (Nieuwe Bijbelvertaling)
1 Vroeg op de eerste dag van de week, toen het nog donker was, kwam Maria uit Magdala bij het graf. Ze zag dat de steen van de opening van het graf was weggehaald. 2 Ze liep snel terug naar Simon Petrus en de andere leerling, van wie Jezus veel hield, en zei: 'Ze hebben de Heer uit het graf weggehaald en we weten niet waar ze hem nu neergelegd hebben.' 3 Petrus en de andere leerling gingen op weg naar het graf. 4 Ze liepen beiden snel, maar de andere leerling rende vooruit, sneller dan Petrus, en kwam als eerste bij het graf. 5 Hij boog zich voorover en zag de linnen doeken liggen, maar hij ging niet naar binnen. 6 Even later kwam Simon Petrus en hij ging het graf wel in. Ook hij zag de linnen doeken, 7 en hij zag dat de doek die Jezus' gezicht bedekt had niet bij de andere doeken lag, maar apart opgerold op een andere plek. 8 Toen ging ook de andere leerling, die het eerst bij het graf gekomen was, het graf in. Hij zag het en geloofde. 9 Want ze hadden uit de Schrift nog niet begrepen dat hij uit de dood moest opstaan. 10 De leerlingen gingen terug naar huis.
11 Maria stond nog bij het graf en huilde. Huilend boog ze zich naar het graf, 12 en daar zag ze twee engelen in witte kleren zitten, een bij het hoofdeind en een bij het voeteneind van de plek waar het lichaam van Jezus had gelegen. 13 'Waarom huil je?' vroegen ze haar. Ze zei: 'Ze hebben mijn Heer weggehaald en ik weet niet waar ze hem hebben neergelegd.' 14

Na deze woorden keek ze om en zag ze Jezus staan, maar ze wist niet dat het Jezus was. 15 ‘Waarom huil je?’ vroeg Jezus. ‘Wie zoek je?’ Maria dacht dat het de tuinman was en zei: ‘Als u hem hebt weggehaald, vertel me dan waar u hem hebt neergelegd, dan kan ik hem meenemen.’ 16 Jezus zei tegen haar: ‘Maria!’ Ze draaide zich om en zei: ‘Rabboeni!’ (Dat betekent ‘meester’.) 17 ‘Houd me niet vast,’ zei Jezus. ‘Ik ben nog niet opgestegen naar de Vader. Ga naar mijn broeders en zusters en zeg tegen hen dat ik opstijg naar mijn Vader, die ook jullie Vader is, naar mijn God, die ook jullie God is.’ 18 Maria uit Magdala ging naar de leerlingen en zei tegen hen: ‘Ik heb de Heer gezien!’ En ze vertelde alles wat hij tegen haar gezegd had.

[overweging:]

Vanmorgen in alle vroegte, het was nog donker, kwam Maria van Magdala bij het graf. En ze zag dat de steen van het graf is weggenomen. Wat definitief was afgesloten ligt tot onze verbijstering open.

En dan is er in de schemer het rennen. Maria rent naar Petrus en Johannes. De steen is weggehaald en ‘de Heer is weggehaald. En we weten niet waar ze hem hebben neergelegd.’ We weten niet.

En Petrus en Johannes rennen. Johannes rent nog sneller dan Petrus. Hij komt het eerst bij het graf, doet wat Maria niet had gedaan: zij had gezien en was weggerend. Maar Johannes bukt zich en kijkt het graf in. Hij ziet de linnen doeken liggen waarin Jezus was gewikkeld.

Vervolgens komt Petrus. Hij doet was Johannes niet had gedaan: hij gaat het graf binnen. Ja daar liggen de linnen doeken en ook nog, apart opgerold, de doek die om Jezus’ hoofd gewikkeld was geweest. Geen Jezus — maar in het graf ook geen chaos. Wel een herordening, een vreemde herschikking van de dingen. Alsof er triomfantelijk is opgeruimd in het domein van de dood.

Dán komt ook Johannes het graf binnen. Hij ziet en gelooft.

Geloven heeft met zien te maken. Dat hoorden we al drie zondagen geleden in het evangelie van de blindgeborene die ging zien.

Johannes ziet. Wat ziet hij? Er is alleen maar het geopende graf, er is alleen maar wat geschoven met een steen en wat doeken. Maar Johannes ziet en gelooft.

Voor Johannes zou het evangelie nu klaar kunnen zijn. Hij zag en geloofde. Daarmee is het evangelie uit. Daarmee ligt het open als een uitnodiging aan ons allen om te zien en te geloven.

Maar voor Petrus is het evangelie nog niet klaar. Hij is nog ingewikkeld, verstrikt in zijn verloochening van Jezus. Straks zal een speciaal hoofdstuk aan hem worden gewijd. Dan pas springt hij uit zijn ontkenning weg de Heer tegemoet, die aan de oever staat en hem naar zijn liefde vraagt. Dan stroomt weer bij hem wat nu nog geblokkeerd is. Ik weet niet, is het nu nog voor hem.

De leerlingen gaan terug naar huis. Het weten is er bij Johannes. Het niet-weten bij Petrus.

Hoe is het met Maria?

Zij is buiten bij het graf blijven staan. Ze staat te huilen — vanwege hem die er niet meer is, niet meer als levende maar nu ook niet meer als dode. ‘Ze hebben hem weggehaald.’

Maar huilend doet zij dan wat Johannes deed: ze bukt zich en kijkt het graf in. Wat ze ziet zijn twee engelen in witte kleren. Die zijn gezeten een bij het hoofdeinde en een bij het voeteneinde van de plek waar Jezus had gelegen. Het wit van hun kleren is de kleur van alle dingen nieuw. Niet aangetast door welk gruwelijk verleden ook. Aan alle beschadiging en bezoedeling helemaal voorbij. Wit is het doopkleed: er is iets nieuws begonnen — zie je dat niet?

Wat is een engel? Blijkens het evangelie van vandaag is een engel de vraag die komt uit onverwachtse hoek. ‘Vrouw, waarom huil je?’ Omdat hij er niet is, ze hebben hem weggehaald ‘en ik weet niet waar ze hem hebben neergelegd.’ Ik weet niet.

Zoek de dingen die boven zijn, klonk het in het epistel van vandaag. Dat wil zeggen: misschien kijk je te eendimensionaal. Verstar niet in jouw blikrichting. Let op, er is een gelaagdheid, een geheim.

Het zoeken van de dingen die boven zijn begint bij Maria met neer te bukken. Eerst stond ze alsmaar te huilen, maar nu neemt ze een iets andere positie in. Ze kan nu het graf in kijken. En ze kan een vraag toelaten. Zet begint zich weg te draaien van haar fixatie op het graf en op het missen van hem die er niet meer is. Door zich om te keren ziet ze hem staan die ze eerder niet had waargenomen. Die achter haar stond heeft ze nu vóór zich. Ze denkt: het zal de hovenier zijn. De hovenier herhaalt de vraag van de engelen: ‘Vrouw, waarom huil je?’ En ook nog: ’Wie zoek je?’

Tuin, missen, zoeken — woorden uit het Hooglied-vocabulaire. In het hoge lied van de liefde zoekt het meisje naar haar lief. Zoals in de Matthäuspassion van Bach: ‘Waar is je lief naartoe gegaan, mooiste van alle vrouwen?’ ‘Ach, waar is mijn Jezus heen?’

Zoek de dingen die boven zijn. Zoek in de hoogte en in de diepte, zoek voor en achter. Van zoeken is het evangelie van Johannes vervuld. De eerste vraag van Jezus in het evangelie is dadelijk al in het eerste hoofdstuk: ‘Wat zoek je?’ Het begin van een uitweg uit het dichte en dode, uit het oppervlakkige en uit het gemis is dat je begint te zoeken. Je neemt een andere houding in. Je bukt neer en kijkt vanuit een andere hoek. Een kleine verschuiving en je herkent de engel die neerzit op de plaats van je grote gemis. Je stuit op een tuinman. Het gewone van een onverwachtse ontmoeting blijkt opeens bijzonder.

Voor Maria wordt het Pasen als hij die daar zomaar tegenover haar staat haar naam noemt: Maria. Nee nog dichterbij, in haar Hebreeuwse moedertaal: Mirjam!

Johannes ziet en gelooft. Maria hoort haar naam. Geloven is zien wat anderen helemaal niet zien. Geloven is ook je naam horen roepen. En dan helemaal omkeren en antwoord geven: ‘Rabboeni, mijn meester!’

Leven is zoeken en soms vind je. Dan zou je vast willen grijpen. Je zou hem die jou roept liever altijd bij je willen hebben misschien. Tastbaar, voelbaar, ervaarbaar. Maar zo is het niet. Geloof is nooit en te nimmer ons bezit.

Ik ben niet om vast te houden, zegt de Verrezene tegen Maria. Ik ben geen vaststaand feit, dat je bewijzen kunt, ik ben een gebeuren, ik ben een en al beweging. Beweging naar God toe — en in die beweging roep ik je mee. 'Ik ga op naar mijn Vader, die ook jullie Vader is, naar mijn God, die ook jullie God is.'

Ik ben niet om vastgehouden te worden, je kunt mij niet anders raken dan in mijn wonden — zal Tomas over een week horen. Want mijn wonden zijn altijd te raken. In de wonden van de wereld raak je direct aan mij.

En je proeft mij in het eucharistische brood, het brood dat vol van mijn leven is.

Maar buiten die intimiteit ben je alleen maar dichtbij mij als je gewoon verdergaat, in het vertrouwen van het geloof, met open blik en de stem van de meester die jouw naam roept in je oren.

Maria krijgt de opdracht om te boodschappen aan de overige leerlingen dat Jezus niet dood en begraven is en niet voorgoed vermist, maar een levende werkelijkheid. Jezus is vanuit het graf één grote beweging naar voren geworden, niet langer geblokkeerd is hij zijn tocht door de wereld en de eeuwen begonnen, zijn meeslepende beweging naar toekomst bij God. Voorgoed hoort hij bij de toekomst, hij komt er thuis. En wij worden met al ons missen en zoeken en vallen en opstaan in zijn uiteindelijke thuiskomen meegenomen. 'Uw leven ligt met Christus verborgen bij God', schrijft Paulus. Wie wij ten diepste zijn, het is bij God al veiliggesteld. Wat vast en zeker is ligt vóór ons. In de figuur van Christus ligt het geheim van ons leven besloten. Nee we hebben het niet nu al zelf in handen.

Maria krijgt de opdracht om boodschapper te zijn, engel. Engel en boodschapper is in de Bijbel hetzelfde woord. Maria wordt als het ware een van de engelen die op de plaatsen van gemis en verdriet de vraag mag herhalen: waarom huil je? Doorvragend mag zij het dichte verdriet van haar zusters en broeders opentrekken.

Zij als allereerste. Zij als engel, als gezondene, apostel. Apostel van de apostelen is zij. Pas later komt Petrus, die we in het boek Handelingen voor de wijde wereld zijn toespraak hoorden houden: over Jezus, die door het land trok, weldoende en genezende. Jezus die niet voorbij is. Hij is de levende, in wie voor alle tijden en ook voor ons vandaag de beslissing valt over wat nou eigenlijk dood en leven is.

Als wij zo dadelijk naar voren komen om het brood dat leven geeft te ontvangen, lopen wij de levende tegemoet, hem die wij niet kunnen vasthouden en toch mogen ontvangen. Wat wij ontvangen is ruim voldoende om onze tocht door het alledaagse leven te hernemen en in onze dwaze vastgelopen wereld openingen te maken door een vraag te stellen, door iets te verschuiven of op een andere manier te ordenen, en vooral ook door aandachtig namen van mensen te noemen. Want naam voor naam dragen wij een belofte met ons mee. Vanwege hem die ons sinds deze nacht naar het leven roept —
in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest.

Henk Gols, henkgols@planet.nl